

บทที่ ๓

ประวัติความเป็นมาของคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
การควบคุมการโฆษณาของรัฐ

การดำเนินการทางธุรกิจในประเทศไทยนั้น ผู้บริโภคมักจะเป็นผู้เสียเปรียบผู้ประกอบการ
ธุรกิจอยู่เสมอมาโดยไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมทั้งด้านสินค้าและบริการ เพราะมีทั้งสินค้าที่ขาดคุณภาพ
มีการปลอมแปลง และการโฆษณาที่โอ้อวดสรรพคุณเกินความเป็นจริง

รัฐบาลได้เริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับอยู่บ้างในระยะแรก เช่นออกพระราชบัญญัติการขายยา
รวม ๕ ฉบับ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๔๓ ถึง ๒๕๐๕ ในปี พ.ศ.๒๕๐๗ ได้มีพระราชบัญญัติควบคุมอาหาร
พ.ศ.๒๕๐๗ ออกมา แต่ยังไม่ได้ประกาศใช้อย่างจริงจัง

ต่อมารัฐบาลได้เริ่มตระหนักถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภค เมื่อมียาปลอมระบาด
อย่างมากใน พ.ศ.๒๕๐๘ จนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำการปราบปรามจับกุมไม่ไหว ตลอดจนยังไม่มี
กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่จะเอาความผิดจากผู้กระทำผิดได้เท่าที่ควร รัฐบาลต้องประกาศใช้
มาตรา ๑๗ แก้ปัญหายาปลอมและได้เริ่มร่างกฎหมาย พระราชบัญญัติยาในปี ๒๕๐๘ ขึ้น พระราช-
บัญญัติยาได้ออกมาเป็นฉบับแรกเมื่อปี ๒๕๑๐ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติการขายยา ๕ ฉบับเดิมด้วย

ในปี ๒๕๑๔ ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๔๔ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม เกี่ยวกับการ
ควบคุมอาหารเพิ่มเติมอีก

และในปี พ.ศ.๒๕๑๘ ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติยา ๒๕๑๐ ให้รัดกุมยิ่งขึ้นอีก จัดเป็น
ฉบับที่ ๒

ในช่วงนี้เอกชนได้มีส่วนเรียกร้องให้ทางรัฐบาลมีการคุ้มครองผู้บริโภคมากขึ้น เช่น สภา
สตรีแห่งชาติ สมาคมธรรมศึกษาแห่งประเทศไทย ชมรมผู้บริโภค จนในที่สุดรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ผู้บริโภคเมื่อ ๓ พฤษภาคม ๒๕๒๒ โดยมีทั้งสิ้น ๒๒ มาตรา ๔ หมวด ว่าด้วยคณะกรรมการคุ้มครอง
ผู้บริโภค การคุ้มครองผู้บริโภค การอุทธรณ์และการกำหนดโทษ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระ-

ราชบัญญัติฉบับนี้ว่า เนื่องจากปัจจุบันนี้มีการ เสนอสินค้าและบริการต่าง ๆ ต่อประชาชน นับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้า และผู้ที่ประกอบธุรกิจได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพ ราคาของสินค้า และบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่า ผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะสละ เวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะระงับหรือยับยั้งการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่ จึงสมควรมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค เป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์การของรัฐบาลที่เหมาะสม เพื่อตรวจตราดูแลและประสานงานการปฏิบัติของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้วย

ต่อมาได้มีการออกพระราชบัญญัติอาหารและยาในปี ๒๕๒๒ ตราลงไปในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ให้ชื่อเรียกว่าพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๐ และพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติอาหาร ๒๕๒๒ เนื่องจาก "กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาหารที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคที่รัดกุมเพียงพอ สมควรปรับปรุงเสียใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติใหม่ และเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) ๒๕๒๒ นี้คือ พระราชบัญญัติยา ๒๕๑๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน ผู้ใช้ยาทั้งในด้านผู้รับอนุญาต อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่และในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพของยา รวมทั้งวิธีการควบคุมคุณภาพ และโฆษณาขายยา ยังไม่เหมาะสมแก่สถานการณ์ในอันที่จะคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนผู้ใช้ยาอย่างเพียงพอ สมควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้คือ คณะกรรมการอาหารและยา

นอกจากนี้รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นอีกชุดหนึ่ง เพื่อที่จะกลั่นกรองข่าวสารต่าง ๆ ที่จะออกไปสู่สายตาประชาชนทางวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเรียกว่าคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ โดยเริ่มแรกเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๑ ได้มีประกาศ "ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงของส่วนราชการ" ออกมาก่อน ในปี ๒๕๑๗ ได้แก้ไขระเบียบของปี ๒๕๑๑ เป็นระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียง และเมื่อ ๒ ตุลาคม ๒๕๑๘ ได้มีประกาศระเบียบว่าด้วยการบริการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากคณะกรรมการนี้มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และกรรมการมาจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จากหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้งานล่าช้าไม่ทันการ ดังนั้น เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๒๐ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ตั้งคณะกรรมการใหม่มาจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ ทำให้การทำงานมีความคล่องตัวมากขึ้น ต่อมา เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ ก็ได้มีการร่างระเบียบว่าด้วยการโฆษณาสินค้า และบริการทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.๒๕๒๑ ขึ้นมาใช้ ที่กล่าวมาแล้วล้วน เป็นความเป็นมาของพระราชบัญญัติระเบียบและกฎหมายที่น่าสนใจ แต่ยังมีกฎหมายหรือระเบียบอีกบางประการที่ไม่ได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้

ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค มีขอบเขตกว้างขวางมาก จึงได้เลือกส่วนที่เกี่ยวกับการโฆษณาการศึกษา เพราะการโฆษณามีอิทธิพลต่อผู้บริโภคมาก และแต่ก่อนการโฆษณาเป็นไปโดยอิสระ เมื่อทางรัฐบาลได้ยื่นมือเข้ามาคุ้มครองผู้บริโภค ก็ทำให้ธุรกิจวงการโฆษณามีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงผลกระทบของ พ.ร.บ. ต่อผู้ประกอบการโฆษณา ธุรกิจ และบทบาทของรัฐบาลในอันที่จะคุ้มครองผู้บริโภค ในด้านการโฆษณาต่อไป

คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

เนื่องจากการคุ้มครองผู้บริโภค เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านโฆษณา ฉลาก และเรื่องอื่น ๆ เช่น โรงงานปล่อยควันพิษ ปล่อยน้ำโสโครกลงแม่น้ำ สินค้าไม่ได้มาตรฐาน ฯลฯ การที่จะศึกษาถึงการคุ้มครองผู้บริโภคในทุกด้านต้องใช้เวลามาก ดังนั้นจึงจะเลือกศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการโฆษณาเท่านั้น ด้วยเหตุผลดังนี้คือ

๑. การโฆษณาทำให้เกิดการแข่งขันเสรีในวงการธุรกิจ ซึ่งก่อให้เกิดมาตรฐานในการครองชีพที่ดีขึ้นของประชาชน เพราะเมื่อมีการแข่งขันย่อมมีการเสนอสินค้าที่ดี ในราคาที่ยุติธรรม

๒. การโฆษณาในประเทศไทย ได้ปล่อยปะละ เลຍกันมานานแล้ว มีการควบคุมกันเพียง บางส่วนไม่กว้างขวาง จึงเป็นที่น่าสนใจว่าจะเกิดผลอย่างไร ถ้ามีการควบคุมกันอย่างจริงจัง

๓. เพื่อทราบถึงนโยบายและบทบาทของรัฐบาลในการควบคุมการโฆษณา

๔. เพื่อทราบถึงปัญหา หรือข้อขัดข้องต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ทั้งใน ของหน่วยงานรัฐ และธุรกิจ

๕. เพื่อศึกษาผลจากการควบคุมที่มีต่อเศรษฐกิจสังคม และอื่น ๆ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค

เพื่อให้มีความ เข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ไม่สับสน จึงขอให้คำจำกัดความของโฆษณาสื่อ โฆษณาผู้บริโภค และผู้ประกอบการธุรกิจ เสียก่อน

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๓ บัญญัติไว้ ดังนี้

"ผู้บริโภค" หมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจ และหมายความรวมถึง ผู้ซื้อได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย

"ผู้ประกอบการธุรกิจ" หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิต เพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำ เข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบการ โฆษณาด้วย

"โฆษณา" หมายความว่า กระทำการไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

"สื่อโฆษณา" หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ไปรษณีย์โทรเลข โทรทัศน์ หรือป้าย

สำหรับคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณามี ๒ ชุดด้วยกัน คือ

๑. คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา

๒. คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก

๑. คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา

ทำหน้าที่ควบคุมการโฆษณาในทุกสื่อ มีคณะอนุกรรมการ ๒ ชุด คือ

๑.๑ คณะอนุกรรมการที่ทำหน้าที่ติดตาม สอดส่องการโฆษณา เพื่อพิจารณาว่าข้อความใดหรือภาพใดผิดต่อระเบียบว่าด้วยการโฆษณา ก็จะนำโฆษณาชิ้นนั้นเข้ามาพิจารณาใหม่

๑.๒ คณะอนุกรรมการที่ทำหน้าที่ตรวจพิจารณาและวินิจฉัย งานของอนุกรรมการชุดนี้ เป็นงานที่กระทำต่อเนื่องมาจากชุดแรก กล่าวคือ เมื่ออนุกรรมการชุดแรกตรวจพบโฆษณาที่กระทำผิด ชุดนี้ก็จะช่วยกันวินิจฉัยว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป

๒. คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก

ทำหน้าที่พิจารณาข้อความในฉลากปีคอาหารและยา โดยมีแนวทางพิจารณาตาม พ.ร.บ.อาหารและยา ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

พระราชบัญญัติอาหาร

พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค ไม่ใช่กฎหมายฉบับแรกที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับโฆษณา แต่ยังมีกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับอยู่ก่อนแล้ว คือ พ.ร.บ.อาหาร และ พ.ร.บ.ยา

พ.ร.บ.ควบคุมคุณภาพอาหาร เริ่มมีมาตั้งแต่ปี ๒๕๐๗ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการโฆษณาใน มาตรา ๑๔ ว่า

"ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง"

มาตรา ๓๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(พ.ร.บ.ควบคุมคุณภาพอาหารปี ๒๕๐๗ นี้ ได้ประกาศออกมายกเลิก พ.ร.บ.ควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ.๒๕๔๔ และ ๒๕๐๒ เพราะบทบัญญัติเดิมไม่รัดกุมและเหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบัน จึงสมควรปรับปรุงเสียใหม่ เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของประชาชน)

หมายเหตุ ทั้ง พ.ร.บ.ของปี ๒๕๔๔ และ ๒๕๐๒ ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการโฆษณาอาหาร

พ.ร.บ.อาหารที่ออกเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๒๒ ได้ออกยกเลิก พ.ร.บ.ควบคุมคุณภาพ พ.ศ.๒๕๐๗ ซึ่งมีมาตราที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับการโฆษณา ดังนี้

มาตรา ๔๐ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารอันเป็น

เท็จ หรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดการหลงเชื่อโดยไม่สมควร

มาตรา ๔๑ ผู้ใดประสงค์จะโฆษณาคุณภาพประโยชน์ คุณภาพหรือสรรพคุณของอาหารทาง วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพยนตร์ หรือทางหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อื่น หรือด้วย วิธีอื่นใด เพื่อประโยชน์ในทางการค้า ต้องนำเสียง ภาพ ภาพยนตร์ หรือข้อความที่จะโฆษณาดังกล่าวนั้นให้ผู้อนุญาตตรวจพิจารณา ก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะโฆษณาได้

มาตรา ๔๒ เพื่อพิทักษ์ประโยชน์และความปลอดภัยของผู้บริโภคให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่ง เป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้.-

๑. ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้จำหน่ายอาหาร หรือผู้ทำการโฆษณาจะจับการโฆษณาอาหาร ที่เห็นว่าเป็นการโฆษณาโดยฝ่าฝืนมาตรา ๔๑

๒. ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้จำหน่ายอาหาร หรือผู้ทำการโฆษณาอาหาร ระวังการผลิต การนำเข้า การจำหน่าย หรือการโฆษณาอาหาร ที่คณะกรรมการเห็นว่าอาหารดังกล่าวไม่มีคุณภาพ ประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณตามที่โฆษณา

บทกำหนดโทษ มีดังนี้

มาตรา ๗๐ ผู้ใดโฆษณาอาหารโดยฝ่าฝืนมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๗๒ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อนุญาตซึ่งสั่งตามมาตรา ๔๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่น้อยกว่าห้าร้อยบาท แต่ไม่เกินหนึ่งพันบาท ตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว

ซึ่งผู้อนุญาตใน พ.ร.บ.อาหารปี ๒๕๒๒ มาตรา ๔ ให้ความหมายว่า

"ผู้อนุญาต" หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ซึ่งเลขาธิการ คณะกรรมการอาหารและยามอบหมาย

ตามกฎหมายปี ๒๕๒๒ ได้กำหนดให้โฆษณาอาหารทุกชิ้นต้องผ่าน เลขาธิการคณะกรรมการ อาหารและยาให้ตรวจอนุญาตก่อน อาหารที่ไม่มีสรรพคุณตามที่โฆษณา เลขาธิการฯ ก็มีอำนาจจะจับ โฆษณานั้นได้ ให้เลขาธิการฯ มีอำนาจต่อโฆษณาที่ออกมาก่อน พ.ร.บ.อาหารจะออก แต่ก็ได้มีการผ่อน

คืนให้แก่ธุรกิจตามหนังสือที่ สส. ๐๗๐๗/๖๐๐๐๖ ๕ ตุลาคม ๒๕๒๒ ผ่อนผันให้จนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๒ สำหรับโฆษณาที่ไม่ใช่อาหารควบคุมเฉพาะ ได้ผ่านการอนุมัติจาก กบว.แล้ว และขออนุญาตต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาแล้ว

พระราชบัญญัติยา

สำหรับ พ.ร.บ.ยา มีมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๐ บัญญัติ เกี่ยวกับการโฆษณาไว้ดังนี้

มาตรา ๔๔ การโฆษณาขายยาจะต้อง

๑. ไม่เป็นการโอ้อวดสรรพคุณยาหรือวัตถุอันเป็นส่วนประกอบของยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรค หรือความเจ็บป่วยได้อย่างศักดิ์สิทธิ์หรือหายขาด หรือใช้ถ้อยคำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกัน
๒. ไม่แสดงสรรพคุณยาอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง
๓. ไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุใดเป็นตัวยาหรือเป็นส่วนประกอบของยา ซึ่งความจริงไม่มี วัตถุหรือส่วนประกอบนั้นในยา หรือมีแต่ไม่เท่าที่ ทำให้เข้าใจ
๔. ไม่ทำให้เข้าใจว่า เป็นยาทำให้แท้งลูกหรือยาชับระดูอย่างแรง
๕. ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาบำรุงกามหรือคุมกำเนิด
๖. ไม่แสดงสรรพคุณยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ
๗. ไม่มีการรับรองหรือยกย่องสรรพคุณยาโดยบุคคลอื่น
๘. ไม่แสดงสรรพคุณยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรคหรืออาการของโรคตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา ๒๗

ในข้อ ๕, ๖ ไม่ใช่บังคับในข้อความในฉลากหรือเอกสารกำกับยาและความในข้อ ๑, ๔, ๕, ๖, ๗ ๘ ไม่ใช่บังคับแก่การโฆษณาซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบโรคศิลป์ หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์

มาตรา ๔๕ ห้ามมิให้โฆษณาขายยาโดยไม่สุภาพ หรือโดยการร้องรำทำเพลง หรือแสดงความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย

มาตรา ๔๐ ห้ามมิให้โฆษณาขายยาโดยวิธีแฉกหรือออกสลากรางวัล

บทกำหนดโทษ มีดังนี้

มาตรา ๑๒๔ ผู้ใดโฆษณาขายยาอันเป็นการฝ่าฝืน มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พรบ.ยา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้ง แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติเกี่ยวกับการโฆษณา จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๒ ได้มี พ.ร.บ.ยาออกมาใหม่ ๑ ฉบับ ซึ่งได้บัญญัติข้อความเพิ่มเติมเกี่ยวกับการโฆษณา ยา คือ

มาตรา ๒๕ ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ.๒๕๑๐
 มาตรา ๔๔ ทวิ การโฆษณาขายยาทางวิทยุกระจายเสียง เครื่องขยายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพยนตร์ หรือทางสิ่งพิมพ์ จะต้อง

๑. ได้รับอนุมัติข้อความ เสียง หรือภาพที่ใช้ในการโฆษณาจากผู้อนุญาต

๒. ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ผู้อนุญาตกำหนด

มาตรา ๓๐ ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ.๒๕๑๐
 มาตรา ๔๐ ทวิ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามิอำนาจสั่ง เป็นหนังสือให้ระงับการโฆษณาขายยาที่เห็นว่าเป็นการโฆษณาโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ได้

บทกำหนดโทษ มีดังนี้

พรบ.ยา พ.ศ.๒๕๒๒ ได้แก้ไขยกเลิกบทลงโทษเกี่ยวกับการโฆษณาของ พ.ร.บ.ยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ดังนี้

มาตรา ๓๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๒๔ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ.๒๕๑๐ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๑๒๔ ผู้ใดโฆษณาโดยฝ่าฝืนมาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ ทวิ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๐ ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๒๔ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐

มาตรา ๑๒๔ ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งให้ระงับการโฆษณาขายยาของ เลขาธิการคณะกรรมการ

อาหารและยา ซึ่สิ่งตามมาตรา ๔๐ ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกรวันละห้าร้อยบาท จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว

เช่นเดียวกันใน พ.ร.บ.อาหาร พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๔ ของ พ.ร.บ.ยา พ.ศ.๒๕๒๒ บัญญัติว่า

ผู้อนุญาต หมายความว่า

๑. เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามอบหมาย สำหรับการอนุญาตผลิตยา หรือการนำเข้าหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร

๒. เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามอบหมาย สำหรับการอนุญาตขายยาในกรุงเทพมหานคร

๓. ผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับการอนุญาตขายยาในจังหวัดที่อยู่ในเขตอำนาจ นอกจากกรุงเทพมหานคร

พ.ร.บ.ยา ปี พ.ศ.๒๕๒๒ บัญญัติให้การโฆษณาจะต้องได้รับอนุญาตจากเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ว่าราชการจังหวัดก่อน และเพื่อให้ยึดหยุ่นบังคับโฆษณาที่มีมาก่อนออก พ.ร.บ.ยา ปี พ.ศ.๒๕๒๒ ก็ให้เลขาธิการฯ มีอำนาจระงับโฆษณาที่ฝ่าฝืนได้

สรุปได้ว่า โฆษณาอาหารและยาทุกชนิดภายหลังที่ พ.ร.บ.อาหารและ พ.ร.บ.ยา ปี ๒๕๒๒ ได้ออกมา ต้องผ่านให้เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา ตรวจสอบและอนุญาตก่อนที่จะนำออกเผยแพร่ได้ ผิดกับเมื่อก่อนเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่ง พ.ร.บ.ทั้ง ๒ ยังไม่ประกาศใช้ ตอนนั้นเพียงทำโฆษณาที่ไม่มีกฎหมาย ก็ออกโฆษณาได้เลยโดยไม่ต้องให้ตรวจก่อน

เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา จะประชุมตรวจพิจารณาโฆษณาอาหารและยาทุกวันพฤหัสบดี โดยใช้เวลาทั้งวัน

พระราชบัญญัติ เครื่องสำอาง พ.ศ.๒๕๑๗

มาตรา ๓๒ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณภาพของเครื่องสำอางอันเป็นเท็จ หรือเกินความจริง อันอาจทำให้ผู้หลงเชื่อ หรือสำคัญผิดในคุณภาพของเครื่องสำอางนั้น

พระราชบัญญัติวัดอุ้มผาง พ.ศ. ๒๕๑๐

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาสรรพคุณของวัดอุ้มผางอัน เป็นเท็จหรือ เกินความจริง

พระราชบัญญัติวัดอุ้ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๔

มาตรา ๔๘ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเพื่อการค้าซึ่งวัดอุ้ออกฤทธิ์ เว้นแต่

๑. การโฆษณาซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง ในสาขาทันตกรรม เภสัชกร หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง หรือ
๒. เป็นฉลากหรือ เอกสารกำกับวัดอุ้ออกฤทธิ์ที่ภาชนะหรือหีบห่อบรรจุวัดอุ้ออกฤทธิ์

คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

นอกจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาแล้ว หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่กลั่นกรองโฆษณาที่จะออกทางวิทยุและโทรทัศน์โดยเฉพาะอีกหน่วยหนึ่งคือ คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตาม

๑. ระเบียบว่าด้วยการโฆษณาสินค้าและบริการธุรกิจทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๒๑

๒. ระเบียบว่าด้วยการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ทางวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๒๑

(รายละเอียดดูในภาคผนวก)

กบว. เริ่มมีบทบาทจริงจังคือโฆษณาก็เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ก่อนหน้านี้นี้ไม่ได้กวัดขั้นเท่าใดนัก การประชุมของ กบว. มีทุกวันพฤหัสบดี คณะกรรมการ กบว. ประกอบด้วย

๑. นายกรัฐมนตรี หรือผู้ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ
๒. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หรือผู้แทน เป็นกรรมการ
๓. อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข หรือผู้แทน
๔. อธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้แทน
๕. อธิบดีกรมประมวลข่าวกลาง หรือผู้แทน

๖. เลขานุการสภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๗. เลขานุการคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือผู้แทน	"
๘. เลขานุการทหาร หรือผู้แทน	"
๙. ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (๒ คน)	"
๑๐. ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	"
๑๑. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ	"
๑๒. ผู้บัญชาการทหารบก หรือผู้แทน	"
๑๓. ผู้บัญชาการทหารเรือ หรือผู้แทน	"
๑๔. ผู้บัญชาการทหารอากาศ หรือผู้แทน	"
๑๕. หัวหน้ากองงานคณะกรรมการบริหารวิฤกษ์กระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ กรมประชาสัมพันธ์	เป็นกรรมการและเลขานุการ
๑๖. หัวหน้าสำนักงานบริหารความถี่วิทยุกรมไปรษณีย์โทรเลข	เป็นกรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ

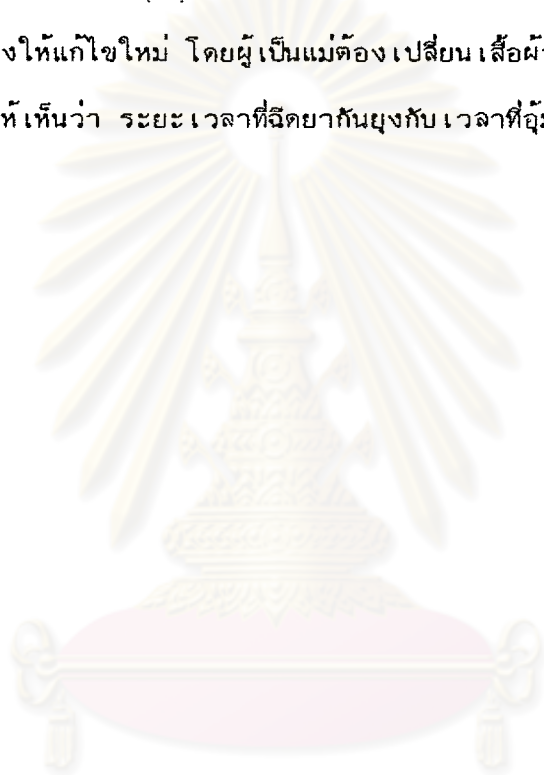
ให้ กบว. เลือกกรรมการคนหนึ่ง เป็นรองประธานกรรมการ มีหน้าที่ช่วยประธานกรรมการ ตามที่ประธานกรรมการมอบหมายและ เป็นผู้ทำการแทนประธานในเมื่อประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ภาพยนตร์โฆษณาที่นำมาให้คณะกรรมการตรวจสอบนั้น จะได้รับการพิจารณาในหลายกรณี ดังนี้

๑. ให้โฆษณาได้เลยโดยไม่ต้องแก้ไข
๒. อนุญาตให้โฆษณาเลยทั้งภาพและเสียง
๓. อนุญาตให้โฆษณาอย่างใดอย่างหนึ่งคือภาพหรือเสียง
๔. อนุญาตโดยมีเงื่อนไขให้แก้ไขหรือเพิ่มเติมบางส่วน

* จุดที่น่าสังเกตของระเบียบการดำเนินงานของ กบว. คือ ไม่มีบทลงโทษต่อผู้ทำการโฆษณา แต่จะถือเป็นความบกพร่องของเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุหรือโทรทัศน์ ถ้าหากมีการทำผิดระเบียบ

บางครั้งเมื่อคณะกรรมการชุดหนึ่งอนุญาตให้โฆษณาได้แต่ก็อาจถูกคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งไม่อนุญาตได้ เช่น ยากันยุงชนิดหนึ่ง เป็นภาพยนตร์โฆษณา ซึ่งฉายทางโทรทัศน์ และ กบว. อนุญาตให้นำออกฉายแล้ว เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาพบเข้าก็สั่งให้ระงับการฉาย โดยภาพยนตร์ชุดนั้น แสดงถึงแม่บ้านฉีดยากันยุงในห้อง เมื่อเสร็จแล้วก็อุ้มบุตรสาวมานอน กรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่า ระยะเวลาฉีดยาและอุ้มบุตรเข้ามาอนใกล้เคียงกัน เสื้อผ้าของผู้เป็นแม่ก็ใช้ชุดเดียว ซึ่งเป็นอันตรายต่อเด็ก จึงให้แก้ไขใหม่ โดยผู้เป็นแม่ต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชุดนอน ซึ่งเป็นคนละชุดกับขณะฉีดยา เพื่อแสดงให้เห็นว่า ระยะเวลาที่ฉีดยากันยุงกับเวลาที่อุ้มเด็กมาห่างกัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย